

EVROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PRVO ODJELJENJE

PREDMET IGNACCOLO-ZENIDE protiv RUMUNIJE

(Predstavka br. 31679/96)

PRESUDA

STRAZBUR

25. januar 2000.

U predmetu Ignaccolo-Zenide protiv Rumunije,

Evropski sud za ljudska prava (Prvo odjeljenje), zasijedajući u Vijeću u sljedećem sastavu:

Gđa. E. Palm, *predsjednik*,

G. J. Casadevall,

G. Gukur Jörundsson,

G. R. Türmen,

Gđa. W. Thomassen,

G. R. Maruste, *sudije*,

Gđa. A. Diculescu-Şova, *ad hoc sudija*,

i Mr M. O'Boyle, *Sekretar Odjeljenja*,

poslije vijećanja na zatvorenoj sjednici održanoj 14. septembra 1999. i 11. januara

2000, Izriče sljedeću presudu, koja je usvojena 11. januara 2000:

POSTUPAK

1. Predmet je Sudu uputila vlada Rumunije ("Vlada") 27. januara 1999. u roku od tri mjeseca koji predviđa bivši Član 32, stav 1, i Član 47 Konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda ("Konvencija"). Predmet je formiran na osnovu predstavke (br. 31679/96) koju je protiv Rumunije podnijela Evropskoj komisiji za ljudska prava („Komisija“) po osnovu ranijeg Člana 25 francuska državljanica, gđa Rita Ignaccolo-Zenide („podnosilac predstavke“) na dan 22. januara 1996. Vladin zahtjev odnosio se na ranije Članove 44 i 48 i na izjavu kojom Rumunija priznaje obaveznu nadležnost Suda (raniji Član 46). Cilj zahtjeva bio je da se dobije odluka o tome da li činjenice predmeta ukazuju na povredu od strane tužene Države njenih obaveza po osnovu Člana 8 Konvencije.
2. Nakon stupanja na snagu Protokola br. 11 Konvencije na dan 1. novembra 1998. i u skladu sa odredbama Člana 5, stav 4, Konvencije u vezi sa Pravilima 100, stav 1, i 24, stav 6, Poslovnika Suda, vijeće Velikog vijeća donijelo je odluku 31. marta 1999. da će predmet ispitati Vijeće formirano unutar jednog od Odjeljenja Suda.
3. U skladu sa Pravilom 52, stav 1, Predsjednik Suda, g. L. Wildhaber, kasnije je dodijelio predmet Prvom odjeljenju. Vijeće formirano u okviru toga Odjeljenja u svom sastavu imalo je sudiju po službenoj dužnosti, g. C. Birsan, izabranog ispred Rumunije (Član 27, stav 2, Konvencije i Pravilo 26, stav 1, tačka a) i gđu. E. Palm, Predsjednika Odjeljenja (Pravilo 26, stav 1, tačka a). Ostali članovi koje je drugi pomenuti imenovao u sastav Vijeća bili su g. J. Casadevall, g. Gaukur Jörundsson, gđa. W. Thomassen i g. R. Maruste (Pravilo 26, stav 1, tačka b).
4. Kasnije se g. Birsan, koji je učestvovao u radu Komisije na ispitivanju ovog predmeta, povukao iz sastava Vijeća (Pravilo 28). Vlada je shodno tome imenovala

gđu. A. Diculescu-Şova da učestvuje u radu kao *ad hoc* sudija (Član 27, stav 2, Konvencije i Pravilo 29, stav 1).

5. Predstavnik podnosioca predstavke predao je svoj podnesak 19. februara 1999. Pošto je odobreno produženje vremenskog roka, Zastupnik Vlade predao je svoj podnesak 5. jula.
6. Dana 28. maja 1999, u skladu sa Pravilom 61, stav 3, Predsjednik je dopustio udruženjima AIRE Centre i Reunite da podnesu opservacije u pisanoj formi u vezi sa određenim aspektima ovog predmeta. Te opservacije primljene su 1. jula 1999.
7. Dana 28. jula 1999. predstavnik podnosioca predstavke podnijela je dodatne opservacije 30. jula 1999. Vlada je podnijela svoje komentare na opservacije umješača, u skladu sa Pravilom 61, stav 5.
8. U skladu sa odlukom Vijeća, održano je javno ročište u Zgradi ljudskih prava (Human Rights Building) u Strazburu 14. septembra 1999.

Pred Sudom su se pojavili:

(a) ispred Vlade

G. C.-L. POPESCU, Savjetnik, Ministarstvo pravde, Zastupnik,
G. M. SELEGEAN, Ministarstvo pravde,
G. T. CORLĂŢEAN, Ministarstvo inostranih poslova, Savjetnici;

(b) u ime podnosioca predstavke

G. J. LAGRANGE, iz advokatske komore grada Nansija, Advokat.

Sud je saslušao obraćanja g. Lagrange i g. Popescu.

ČINJENICE

I OKOLNOSTI PREDMETA

9. Dana 7. maja 1980. podnosilac predstavke udala se za D.Z., državljanina Rumunije. Par je imao dvoje djece, Maud i Adèle, rođeni 1981. odnosno 1984. godine.
10. U presudi 20. decembra 1989, tribunal (*tribunal de grande instance*) u mjestu Bar-le-Duc dao je paru razvod i potvrdio sporazum koji su sklopili kako bi regulisali stvari nakon razvoda kojim se roditeljska odgovornost daje ocu, dok je podnosilac predstavke dobila pravo na viđenje i pravo da djeca povremeno borave kod nje (*staying access*).
11. Tokom 1990. D.Z. se sa ćerkama preselio u Sjedinjene Američke Države.
12. Dana 3. septembra 1990, podnosilac predstavke podnijela je žalbu protiv njega zato što joj nije predao djecu. Navela je da je početkom septembra D.Z. prekršio pravo na viđenje i, prethodno je ne obavijestivši, ostao sa njima u Sjedinjenim Državama nakon završetka školskog raspusta sve do sredine školskog raspusta.
13. Dana 4. septembra 1990. podnosilac predstavke pokrenula je hitan postupak protiv D.Z. u tribunalu (*tribunal de grande instance*) u mjestu Metz i podnijela zahtjev da joj se da roditeljska odgovornost i izda naredba za prebivalište u njenu korist, kao i naredba kojom se zabranjuje D.Z. da djecu odvodi iz Francuske bez njene saglasnosti.
14. Sudija za bračna pitanja tribunala u mjestu Metz odbacio je njen zahtjev privremenom naredbom datiranom 11. septembra 1990.
15. Podnosilac predstavke žalila se na naredbu Apelacionom sudu u Metzu, koji ju je stavio van snage presudom od 28. maja 1991. Apelacioni sud dao je roditeljsku odgovornost oboma roditeljima, naredio da djeca treba da žive sa majkom i dao D.Z. pravo na viđenje i pravo da djeca povremeno borave kod njega.

16. D.Z. nije postupio u skladu sa presudom i nije predao djecu majci.
17. Na zahtjev D.Z., koji je živio u Teksasu duže od godine, Sud Oblasti Harris Države Teksas stavio je van snage presudu Apelacionog suda u Metz u presudom od 30. septembra 1991 i dodijelio starateljstvo nad djecom ocu. Podnosilac predstavke, koji nije bio prisutan pred sudom bilo lično bilo putem predstavnika, dobio je samo pravo na viđenje. Nakon konsultacija sa psihologom, koji je utvrdio da djeca nisu imala jasno sjećanje o životu sa majkom prije razvoda i koja su bile oduševljena da žive sa ocem i maćehom, sud je konstatovao da su djeca srećna i dobro integrisana u Teksasu, te da su uživale posebnu zaštitu i pažnju od organa vlasti.
18. U decembru 1991. D.Z. se preselio u Kaliforniju sa svoje dvije ćerke.
19. U odluci od 24. februara 1992. istražni sudija tribunala u Metz pozvao je D.Z. na suđenje po osnovu optužbi da nije predao dijete licu koje je imalo pravo na starateljstvo nad njim, što je kvalifikovano kao krivično djelo u skladu sa Članom 357 francuskog Krivičnog zakonika. Podnosilac predstavke pridružila se postupku kao građanska stranka.
20. Dana 18. septembra 1992, pošto je sudio D.Z. u odsustvu, tribunal u Metz proglasio ga je krivim i osudio na godinu dana zatvora zato što nije predao djecu i izdao nalog za njegovo hapšenje.
21. Nalog nije mogao biti izvršen zato što D.Z. nije bio na francuskoj teritoriji.
22. Neutvrđenog datuma D.Z. je uložio žalbu zbog pogrešne primjene materijalnog prava Kasacionom sudu protiv presude Apelacionog suda u Metz od 28. maja 1991.
23. U presudi od 25. novembra 1992, Kasacioni sud je istakao da tribunali imaju isključivu nadležnost da ocjenjuju težinu i djelotvornost dokaza, odbacio žalbu D.Z. i izrekao novčanu kaznu u iznosu od 10.000 francuskih franaka.
24. Podnosilac predstavke, koja je pokrenula postupak u Sjedinjenim Državama za priznavanje i izvršenje presude od 28. maja 1991, dobila je pet presuda u periodu od 1993. do 1994. kojima sudovi Kalifornije izdaju naredbu D.Z. da joj vrati djecu. Tako je 10. avgusta 1993. na primjer, Viši sud Države Kalifornija dao ovlašćenje za izvršenje presude Apelacionog suda u Metz i naredio D.Z. da vrati djecu majci.
25. U izvještaju od 17. avgusta 1993, stručnjak za dječju psihologiju registrovan kod sudova u Kaliforniji, L.S. kazala je, nakon razgovora sa djevojčicama da ne žele da se vrate da žive sa majkom i da su srećne sa ocem i njegovom novom suprugom. Dok Maud nije pokazivala neka posebna osjećanja prema majci, Adèle je rekla L.S. da je njena majka "ružna i zla" i da ih ne voli već samo želi da se njima hvališe i da im kupuje igračke.
26. U presudi od 1. februara 1994. Apelacioni sud u Kaliforniji donio je odluku da Sud Oblasti Harris u Teksasu nema nadležnost da ukida presudu Apelacionog suda u Metz od 28. maja 1991. U presudi od 29. aprila 1994, Viši sud Države Kalifornija još jednom je potvrdio presudu Apelacionog suda u Metz u kojoj se kaže da djeca treba da žive sa podnosiocem predstavke i da bi njihovo odvođenje iz Države Kalifornije bez izričite dozvole suda bilo nezakonito.
27. D.Z. nije poštovao presude sudova u Kaliforniji. U martu 1994. napustio je Sjedinjene Države i sa djecom otišao u Rumuniju.
28. U julu 1994, u skladu sa Haškom konvencijom od 25. oktobra 1980. o građansko-pravnim aspektima međunarodne otmice djece ("Haška konvencija"), podnosilac predstavke podnijela je zahtjev francuskom Ministarstvu pravde – centralnom izvršnom organu u Francuskoj za svrhe ovog instrumenta – za povratak njenih ćerki.
29. U novembru 1994. centralni izvršni organ Sjedinjenih Država zatražio je od Ministarstva pravde Rumunije (centralni izvršni organ Rumunije) da vrati ćerke u skladu sa Članovima 3 i 5 Haške konvencije.
30. U decembru 1994. Centralni izvršni organ Francuske zatražio je od Centralnog organa Rumunije da vrati djecu u skladu sa članovima 3 i 5 Haške konvencije.

31. Po osnovu Člana 2 Haške konvencije, podnosilac predstavke podnijela je hitan zahtjev Prvostepenom sudu u Bukureštu za izdavanje naredbe kojom se zahtijeva da D.Z. poštuje sudske odluke u kojima je izdata naredba za prebivalište u korist majke i naredba za povratak djece.
32. Sud je donio odluku 14. decembra 1994. U odluci se prvo konstatuje da je Apelacioni sud u Metz, u presudi od 28. maja 1991, naredio da djeca žive sa majkom i da su sudovi u Kaliforniji naredili povratak djece. Dalje se konstatuje da je D.Z. oteo djecu kršeći tako pomenute presude i da je osuđen na godinu dana zatvora zato što nije predao djecu. Sud je smatrao da zahtjev podnosioca predstavke ispunjava uslove za status hitnosti zato što bi eventualno odlaganje moglo imati nepopravljive posljedice po njeno pravo. Uz to, mjera koja se traži bila je mjera predostrožnosti, kojom se nije prejudicirao meritum predmeta. Njen je cilj bio da zaštiti pravo podnosioca predstavke, koje bi moglo biti ugroženo svakim odlaganjem. I na kraju, *prima facie* predmet, koji je predstavljao zahtjev za dopuštanje hitnog postupka, jasno je potkrijepljen. Što se tiče merituma, sud je utvrdio da se odredbe Haške konvencije mogu primijeniti na predmet pošto je Konvencija inkorporirana u rumunsko pravo Zakonom br. 100/1992 kojim se predviđa pristupanje Rumunije ovom instrumentu i, naročito, pošto Član 14 ove konvencije omogućava sudu da se direktno osloni na presude stranog suda bez ikakve potrebe da postupkom registracije. U presudi koja se može izvršiti bez prethodnog obavještenja sud je stoga naredio da djeca treba da se vrate podnosiocu predstavke.
33. Presuda se nije mogla izvršiti zato što je D.Z. sakrio djecu.
34. Neutvrđenog datuma u decembru 1994. D.Z. je uzeo djecu iz škole i odveo ih na nepoznatu lokaciju.
35. D.Z. je uložio žalbu na presudu od 14. decembra 1994. Dana 9. juna 1995. Okružni sud u Bukureštu odložio je predmet za 30. jun 1995. i naredio da se saslušaju djeca.
36. Dana 30. juna 1995, u odsustvu predstavnika Ministarstva pravde, koji je bio umješač, i Okružnog savjeta druge oblasti Bukurešta, koji je bio zadužen za praćenje i obezbjeđivanje poštovanja obaveza razvedenih roditelja, sud je odložio predmet. Takođe je usvojio zahtjev D.Z. za obustavu izvršenja presude dok se ne riješi po žalbi. Za drugu pomenutu odluku nisu navedeni razlozi.
37. Dana 23. avgusta 1995. Ministarstvo pravde zatražilo je od Skupštine grada Bukurešta da sprovede istragu u domu D.Z.
38. Neutvrđenog datuma gradonačelnik Bukurešta obavijestio je Ministarstvo pravde da je sprovedena istraga od strane Okružnog savjeta druge oblasti Bukurešta u septembru 1995. Gradonačelnik te oblasti dostavio je nalaze istrage, koje je lično potpisao, službeniku gradske uprave i inspektor. U nalazima se konstatuje kao što slijedi:

"Djeca Maud i Adèle ... žive sa ocem i njegovom suprugom u kući od osam soba, gdje djevojčice imaju svaka svoju sobu.

Otac se o njima veoma dobro brine, kako u fizičkom tako i u duhovnom smislu, i pruža im najbolje uslove za odrastanje.

Očigledno je, na osnovu razgovora koji su sa njima vođeni na rumunskom jeziku – da vladaju jezikom – da su inteligentne, društvene, opuštene i da vode normalan život, da čitaju, pišu i vrijedno uče u školi.

Atmosfera sloge, prijateljstva i vezanosti prisutna je među djevojčicama, njihovim ocem i njegovom suprugom.

Djevojčice ne žele da odu u Francusku i tamo žive sa majkom, koje se sjećaju kao hladne i rezervisane osobe. Kažu da im je otac uvijek bio pun razumijevanja, topline i ljubavi.

Jako im se dopada Rumunija i Rumuni, među kojima su stekle veliki broj prijatelja. Tokom raspusta išle su na selo i tamo su se osjećale izvanredno.

Kada su ih pitali da kažu da li žele da vide svoju majku ili odu da žive sa njom, one su kategorično odgovorile "ne" i insistirale da svaka odluka koja se njih tiče treba da uzme u obzir njihove želje.

U zaključku, smatramo da u Rumuniji djeca Maud i Adèle imaju najbolje uslove za odrastanje."

39. U odluci od 1. septembra 1995. Okružni sud u Bukureštu odbacio je žalbu D.Z. na presudu od 14. decembra 1994.
40. D.Z. je uložio žalbu Apelacionom sudu u Bukureštu, koji je, u konačnoj presudi od 14. marta 1996. odbacio žalbu kao neosnovanu.

A. Prigovor izvršenju

41. Neutvrđenog datuma D.Z. je uložio prigovor na izvršenje (objection to the execution) presude od 14. decembra 1994. Pošto su uzete izjave od djece, koja su ponovila svoju želju da žive sa ocem, Prvostepeni sud u Bukureštu odbacio je njihov prigovor 7. aprila 1995.
42. U žalbi koju je D.Z. podnio na tu odluku, Okružni sud u Bukureštu potvrdio je odluku 9. februara 1996.

B. Zahtjev Prvostepenom sudu u Bukureštu za prenos roditeljske odgovornosti

43. Dana 27. oktobra 1995. D.Z. predao je zahtjev Prvostepenom sudu u Bukureštu za dobijanje isključive roditeljske odgovornosti. U zahtjevu je naveo da živi u Bukureštu u prostranoj kući sa osam soba koja pruža djeci izuzetne uslove. Djeca nisu željela da idu da žive sa majkom, koja pripada jednoj sekti. Sud, kojeg je D.Z. obavijestio da je adresa za dostavu podnosiocu predstavke adresa Ștefana Constantina, naložio je da se datum za ročište dostavi samo njemu. Jasno je iz dokumenata koje Sud ima na raspolaganju da, kako u toj fazi postupka tako i kasnije, podnosilac predstavke nije bila obaviještena da je pozvana da se pojavi pred Prvostepenim sudom u Bukureštu.
44. Dana 26. januara 1996, na zahtjev Prvostepenog suda u Bukureštu, Okružni savjet drugog okruga Bukurešta sproveo je istragu. Nakon te istrage, gradonačelnik Bukurešta obavijestio je sud da su dvije djevojčice dobro razvijene, kako fizički tako i psihički, da žive normalnim životom, da imaju prijatelje u školi i komšiluku i da su jako vezane za svog oca i njegovu suprugu, pri čemu su njih oboje jako dobro brinuli o njima i sa kojima su željele da žive.
45. Poslije dva održana ročišta u odsustvu podnosioca predstavke 8. i 29. januara 1996. i razgovora sa djecom bez prisustva javnosti 16. januara 1996, sud je izrekao presudu na dan 5. februara 1996, takođe u odsustvu podnosioca predstavke. Naglašavajući da su interesi djece od primarnog značaja i zasnivajući svoju presudu na dokumentima koja su sastavili nastavnici djevojčica u kojima potvrđuju njihov dobar uspjeh u školi, na osnovu pisma Ministarstva vjerskih poslova kojim se potvrđuje da sekta kojoj pripada podnosilac predstavke nije priznata u Rumuniji, kao i na osnovu istrage koju je sproveo Okružni savjet u Bukureštu, sud je prihvatio

zahtjev D.Z., smatrajući da on pruža najbolje uslove za život i vaspitanje djece, koje je, uz to, podizao sam otkako se razveo.

46. Dana 16. oktobra 1996, Okružni sud u Bukureštu ukinuo je presudu po žalbi zbog nepravilnosti u dostavi obavještenja podnosiocu predstavke i vratio predmet Prvostepenom sudu. Sud je konstatovao da podnosilac predstavke živi u Francuskoj, da je dala posebno punomoćje Štefanu Constantinu kako bi je predstavljao u drugom nizu pravnih postupaka i da je, shodno tome, u nedostatku posebnog punomoćja u predmetu pred sudom, sudski poziv trebalo da bude dostavljen na njenu stalnu adresu u Francuskoj.
47. D.Z. je osporio tu odluku pozivajući se na to da je podnosilac predstavke dala Štefanu Constantinu opšte punomoćje da nastupa u njeno ime i da je shodno tome dostava sudskih dokumenata na njegovu adresu bila validna.
48. U presudi od 9. aprila 1997, koja je izrečena u odsustvu kako podnosioca predstavke tako i njenog predstavnika, Apelacioni sud u Bukureštu usvojio je žalbu uz obrazloženje da je podnosilac predstavke dala Štefanu Constantinu opšte punomoćje da postupa u njeno ime. Sud je ukinuo odluku od 16. oktobra 1996. i vratio predmet Okružnog sudu na ponovno razmatranje žalbe.
49. Ročište u ovom predmetu zakazano je u Okružnom sudu 23. januara 1998. Na osnovu zapisnika sa ročišta koji je sastavljen tog dana, na ročištu su bili prisutni D.Z., njegov advokat i pomoćnik Florea Constantin, advokata koji je, po navodima suda, trebalo da nastupa u ime podnosioca predstavke. Sud ne može da utvrdi na osnovu dokumenata koje je primio koje od ta dva lica, Florea ili Štefan Constantin, je Okružni sud smatrao za lice koje je podnosilac predstavke imenovala. Pomoćnik je istakao da je Florea Constantin bio odsutan i da je tražio odlaganje ročišta. Taj zahtjev je odbijen pošto je sud saslušao mišljenje advokata D.Z. Sud je donio svoju odluku 30. januara 1998, u odsustvu podnosioca predstavke i njenog predstavnika. Ne pominjući pitanje predstavljanja podnosioca predstavke pred sudom, sud je odbacio žalbu i potvrdio presudu od 5. februara 1996, konstatujući pri tom da djeca žele da ostanu sa ocem, koji im je pružao najbolje uslove za život.
50. Čini se da je žalba na odluku od 30. januara 1998. podnesena u ime podnosioca predstavke. Nije moguće utvrditi na osnovu dokumenata podnesenih Sudu da li je podnosilac predstavke lično uložila žalbu. Bez obzira na to kako je žalba podnesena, Apelacioni sud u Bukureštu žalbu je odbacio kao neosnovanu 28. maja 1998. Kao što se vidi iz te odluke, koju Vlada nije zavela u Pisarnici sve do 13. septembra 1999, samo je D.Z. bio prisutan na ročištu održanom 28. maja 1998.

C. Zahtjev tribunalu u Metzu za prenos roditeljske odgovornosti

51. U svom zahtjevu od 5. januara 1995. D.Z. uputio je sudiji za porodično pravo u tribunalu u Metzu zahtjev za izdavanje naredbe o prenosu prebivališta djece na njegovu adresu, kao i za isključivo vršenje roditeljske odgovornosti.
52. Nakon velikog broja odlaganja ovaj tribunal izrekao je presudu 22. februara 1996. Prvo je konstatovao da nije potrebno uzimati u obzir presudu Prvostepenog suda u Bukureštu od 5. februara 1996. zato što taj sud nije imao nadležnost da rješava o meritumu starateljstva nad djecom, pošto rumunski sudovi mogu da rješavaju samo o zahtjevu za povraćajem djece u skladu sa Haškom konvencijom. Tribunal je zatim odbio da uzme izjave od djece. Takvu odluku je donio zato što im od 1991. D.Z. nije omogućio da vide svoju majku i zato što ih je podizao tako da osjećaju mržnju prema njoj. U pismima od 1. i 3. avgusta 1994, u kojima govore o svojoj majci, djevojčice su koristile izraze kao što su "idiot" i "moja bivša majka", kao i da se nadaju da će se "njen stan ili kuća zapaliti", što su izrazi za koje je tribunal smatrao da su naročito šokantni s obzirom na to da dolaze od djece uzrasta 10 i 14 godina. Tribunal je zaključio da su im netolerancija, nepopustljivost i mržnja u kojoj su živjele oduzela moć rasuđivanja.

53. Zahtjev za prenos prebivališta tribunal je odbacio sljedećim riječima:

“Sudija za porodično pravo mora da odluči u interesu djece kada utvrđuje njihovo prebivalište.

Apelacioni sud u Metz u riješio je u svojoj presudi od 28. maja 1991. da je u najboljem interesu djece da žive sa svojom majkom, u Francuskoj, u svom rodnom mjestu Lorraine, pošto su se oba roditelja opredijelila za francusko državljanstvo.

Od toga dana majka nije imala više kontakta sa svojom djecom zbog postupaka oca.

Gđa. Ignaccolo je podnijela Sudu različite zapisnike postupaka sačinjenih u Rumuniji prilikom pokušaja da se izvrši odluka o povraćaju djece, pisma rumunskog Ministarstva pravde Kancelariji za međunarodnu uzajamnu pravnu pomoć, iz kojih proizilazi da g. Zenide krije djecu, da je nabavio psa kojeg je dresirao da napadne svakoga ko se približi djeci, kao i da je ispisao djecu iz škole u decembru 1994. kako bi izbjegao da se sazna gdje se one nalaze.

Smatrao je da je njegovo ponašanje opravdano zato što gđa Ignaccolo pripada sekta i zato što se nije brinula o djeci dok su živjeli zajedno. On, međutim, nije uopšte potkrijepio svoje pritužbe već je samo iznosio navode i pribavljao izjave od ljudi koji žive u Sjedinjenim Državama ili Rumuniji koji nisu lično poznavali majku njegove djece.

Vaspitne sposobnosti oca koji potpuno poriče sliku majke, koji podiže djecu učeći ih da mrze majku i koji im čak i ne dozvoljava da formiraju sopstveno mišljenje tako što će im pružiti priliku da se sretnu sa njom i koji se nije ustručavao, kako bi izbjegao izvršenje sudske odluke, da potpuno izmjesti djecu iz okruženja po drugi put i nastani se u zemlji čiji jezik ne govore ozbiljno se dovode u pitanje.

Interesi djece u takvoj situaciji ne mogu se definisati pošto se prvo uzima u obzir pritisak i uslovljavanje kojima su bile izložene sa ocem i, drugo, činjenica da su pet godina bile odvojene od majke, koju više i ne poznaju.

Želja djece da ostanu da žive sa ocem, što su izrazile kako u pismima tako i tokom ispitivanja u rumunskom sudu, ne može sama po sebi da utvrdi interese djece pošto, da može, to bi bilo isto kao kada bi djeci od 10 i 14 godina dali odgovornost da odluče gdje treba da žive.

G. Zenide ne može izvršiti ratifikaciju činjeničnog stanja koje je nastalo primjenom sile time što će se oslanjati samo na protok vremena. U takvoj situaciji, njegov zahtjev se jednostavno mora odbaciti ...”

D. Pokušaji da se izvrši odluka od 14. decembra 1994.

54. Od 1994. podnosilac predstavke išla je u Rumuniju osam puta u nadi da će vidjeti svoju djecu.

55. Bilo je nekoliko pokušaja da se izvrši odluka od 14. decembra 1994, ali bez uspjeha.

56. Dana 22. decembra 1994. izvršitelj je otišao u kuću D.Z. u društvu podnosioca predstavke, njenog advokata, bravara i dva policijska službenika. U kući su bili samo supruga D.Z., O.Z., i pas čuvar. O.Z., francuska državljanica, kazala je da će dozvoliti izvršitelju da pregleda kuću jedino u prisustvu predstavnika ambasade Francuske.

- Podnosilac predstavke i njen advokat stoga su otišli u francusku ambasadu, gdje su francuski konzul, T., i prevodilac pristali da odu sa njima u dom D.Z.
57. Tokom odustva podnosioca predstavke, ali dok su policajci i izvršitelj bili i dalje na licu mjesta, D.Z. i njegov ujak, S.G., ušli su u kuću. Kada se podnosilac predstavke vratila, u društvu T. i prevodioca, O.Z. je dozvolila prisutnima, s izuzetkom podnosioca predstavke, da izvrši pretres kuće. Pošto je pas bio opasan, pretres je obavljen na brzinu i djevojčice nisu pronađene u kući. D.Z. se nije pojavljivao tokom pretresa.
58. Dana 23. decembra 1994. podnosilac predstavke pisala je rumunskom ministru pravde da se žali na tok događaja od 22. decembra. Zahtijevala je da ministar podnese krivičnu tužbu protiv O.Z. za nepoštovanje sudske odluke. Navodeći da nema vijesti o ćerkama, takođe je zatražila da pokrene krivični postupak protiv D.Z., O.Z. i S.G. za zlostavljanje maloljetnih lica, lažno držanje u zatvoru i, eventualno, ubistvo.
59. Dana 27. decembra 1994. izvršitelj, podnosilac predstavke, njen advokat i dva policajca opet su otišli u kuću D.Z. Pošto nisu nikoga tamo zatekli, razgovarali su sa komšijom, koji im je rekao da je D.Z. otišao iz kuće sa djecom 22. decembra 1994. Zatim su otišli u kuću G.A., ujaka D.Z., sa kojim su D.Z. i djeca povremeno živjeli. Tamo su zatekli G.A. i istog psa čuvara. G.A. im je rekao da nije vidio ni D.Z. ni djecu od 20. decembra 1994. Što se tiče psa, rekao je izvršitelju da ga je D.Z. kupio da čuva njegove ćerke.
60. U pismu od 7. februara 1995. francusko Ministarstvo pravde obavijestilo je podnosioca predstavke da je rumunsko Ministarstvo pravde podnijelo krivičnu tužbu protiv D.Z. nadležnom tužilaštvu.
61. U pismu od 5. maja 1995. rumunsko Ministarstvo pravde obavijestilo je francusko Ministarstvo pravde da su se obraćali više puta policiji za zahtjevom da pronađu djecu, ali uzalud, s obzirom na to da je D.Z. ispisao djecu iz škole. U pismu se takođe kaže da su rumunske vlasti podnijele krivičnu tužbu protiv D.Z. za zlostavljanje maloljetnih lica. I na kraju, rumunsko Ministarstvo pravde je konstatovalo da je očigledno da je D.Z. nepouzdan i izrazili uvjerenja da će nastaviti da podržavaju podnosioca predstavke u njenim naporima.
62. Dana 10. maja 1995. grupa u čijem sastavu su bili podnosilac predstavke, njen advokat, predstavnik rumunskog Ministarstva pravde, dva izvršitelja, tri policajca i službenik francuske ambasade u Bukureštu otišli su u kuću D.Z. Grupa je pregledala kuću ali nije našla djecu. Tokom razgovora u trajanju od četiri sata D.Z. je kazao da su djevojčice u Rumuniji, ali je odbio da kaže bilo šta drugo. Ipak je obećao da će ih dovesti u Ministarstvo pravde 11. maja 1995.
63. Izvještaj koji je sastavila francuska ambasada u Bukureštu o posjeti 10. maja 1995. navodi se sljedeće:
- “Suprotno najavamama gđe. F. [iz rumunskog Ministarstva pravde] prije ovog pretresa, D.Z. nije hapsila policija zbog toga što nije vratio djecu. Tokom intervencije državno tužilaštvo, s kojim je gđa. F. bila u kontaktu telefonom, ponovo je razmotrilo svoj stav i odbilo da naredi da se D.Z. dovede u tužilaštvo. Do ove promjene stava vjerovatno je došlo na intervenciju g. G., veoma uticajnog advokata, pošto ga je o tome obavijestio D.Z. ...”
64. Ni D.Z. ni djeca nisu ispoštovali dogovor za sastanak od 11. maja 1995.
65. Kao posljedica toga, D.Z. je dobio zvanični zahtjev da se javi Ministarstvu pravde sa djecom 15. maja 1995, kako bi djeca bila ispitana u prisustvu majke. 15. maja 1995. u Ministarstvo je došao samo g. G, advokat D.Z, i ponovio da njegov klijent odbija da dovede djecu.

66. Dana 4. decembra 1995. učinjen je ponovni pokušaj da se izvrši presuda. Podnosilac predstavke, njen advokat i izvršitelj otišli su u kuću D.Z. Dva policajca iz šestog okruga su već bili tamo i dozvolili su ulazak samo izvršitelju i advokatu podnosioca predstavke, dok su zahtijevali da podnosilac predstavke ostane napolje. Po riječima D.Z. i policajaca, djeca nisu bila u kući. Međutim, izvršitelju nije bilo dozvoljeno da lično provjeri ove navode. Uskoro je stigao policijski inspektor koga nisu poznavala ni dva policajca ni izvršitelj i zamolio D.Z. da dovede djecu kod njega narednog dana. D.Z. je konačno prihvatio predlog advokata podnosioca predstavke da dovede djecu u 10.30 ujutro sljedećeg dana u kancelariju izvršitelja u Prvostepenom sudu u Bukureštu.
67. Dana 5. decembra 1995, izvršitelj, podnosilac predstavke i njen advokat uzalud su čekali D.Z. Tom prilikom sačinjen je izvještaj.
68. U pismu od 10. maja 1996. francuski ministar pravde obavijestio je svog rumunskog kolegu o strahovanjima podnosioca predstavke da rumunska policija ne reaguje na ponašanje D.Z. Stoga ga je zamolio da intervenište rumunskom policijom kako bi obezbijedio da su preduzeli sve što su mogli kako bi obezbijedili povratak djece majci.
69. Dana 29. januara 1997. podnosilac predstavke sastala se sa ćerkama prvi put nakon sedam godina. Sastanak je trajao deset minuta i održao se u Bukureštu u zbornici škole koju su djeca pohađala, gdje je i D.Z. radio kao nastavnik.
70. Sastanku su prisustvovali izvršitelj, dva službenika rumunskog Ministarstva pravde, francuski generalni konzul u Bukureštu, dva službenika iz uprave policije, direktor i zamjenik direktora škole i dva nastavnika iz odjeljenja u koje su išle djevojčice. Na osnovu izvještaja koji je tom prilikom sastavio izvršitelj, svrha sastanka bila je da se ubijede prisutni u to da djevojčice odbijaju da se vrate svojoj majci.
71. Kada je vidjela podnosioca predstavke, Maud je pokušala da pobjegne i prijetila je da će se baciti kroz prozor ukoliko je prisile da kontaktira sa majkom. Nakon toga, bez prisustva podnosioca predstavke, došlo je do razgovora u kojem je Maud rekla da im je majka lagala i da im je nanijela mnogo štete. Ponavljala je da želi da ostane sa ocem i da nikada više ne želi da vidi majku.
72. Što se tiče Adèle, ona je počela da plače i uzvikivala je podnosiocu predstavke da ide, govorila da ne želi nikada više da je vidi. Njen nastavnik je predložio da se razgovor prekine kako se djevojčica ne bi traumatizovala. Kada su nastavnici odveli djevojčice, podnosilac predstavke je rekla da više ne insistira na izvršenju naredbe od 14. decembra 1994. i zatražila je od direktora da je redovno obavještava o uspjehu djevojčica u školi.
73. U pismu od 31. januara 1997. rumunsko Ministarstvo pravde, Centralni izvršni organ za Rumuniju, obavijestilo je francusko Ministarstvo pravde, Centralni izvršni organ za Francusku, o svojoj odluci da izda naredbu da se djeca ne vraćaju. Razlog za takvu odluku bilo je uporno odbijanje djece da opet vide majku, što je bilo očigledno na sastanku od 29. januara 1997.
74. U pismu od 17. juna 1997. rumunsko Ministarstvo pravde poslalo je podnosiocu predstavke prosječne ocjene koje su ostvarile tokom školske 1996/97.
75. U pismu od 7. jula 1997. rumunskom Ministarstvu pravde podnosilac predstavke se žalila da direktor škole nije ispoštovao obećanje da će je redovno obavještavati o rezultatima djevojčica u školi i izrazila svoje razočaranje šturošću informacija koje je dobila 17. juna 1997. Rekla je da ne može da prihvati takvu "farsu".

II RELEVANTO DOMAĆE ZAKONODAVSTVO I PRAKSA

A. Ustav

76. Relevantne odredbe ustava iz 1991. predviđaju:

Član 11(2)

“Međunarodni sporazumi koje je u zakonskoj proceduri ratifikovao Parlament predstavljaju sastavni dio domaćeg pravnog poretka.”

Član 20

“(1) Ustavne odredbe o građanskim pravima i slobodama tumače se i primjenjuju u skladu sa Univerzalnom deklaracijom o ljudskim pravima i sa ugovorima i međunarodnim sporazumima koje je Rumunija potpisala.

(2) U slučaju sukoba između ugovora i međunarodnih sporazuma o osnovnim ljudskim pravima koje je Rumunija potpisala i domaćih zakona, međunarodni instrumenti imaju prvenstvo.”

B. Haška konvencija od 25. oktobra 1980. o građansko-pravnim aspektima međunarodne otmice djece

77. Relevantne odredbe Haške konvencije glase kao što slijedi:

Član 7

“Centralni izvršni organi će međusobno saradivati i unapređivati saradnju među nadležnim organima u zemljama ugovornicama kako bi se obezbijedilo što hitnije vraćanje djeteta i postigli ostali ciljevi ove Konvencije.

Prije svega, centralni izvršni organi će, neposredno ili preko posrednika, preduzeti sve potrebne mjere:

- (a) za otkrivanje mjesta gdje se nalazi dijete koje je nezakonito odvedeno ili zadržano;
- (b) za sprečavanje daljih eventualnih opasnosti po dijete ili pristrasnosti u odnosu na jednu od zainteresovanih strana preduzimanjem ili iniciranjem preduzimanja privremenih mjera;
- (c) za obezbjeđenje dobrovoljnog povratka djeteta ili postizanje sporazumnog rješavanja tog pitanja;
- (d) za razmjenu, gdje je to potrebno, informacija u vezi sa socijalnim porijeklom djeteta;
- (e) za pružanje opštih informacija o važećem pravu odnosne države u vezi sa primjenom ove konvencije;
- (f) za pokretanje ili olakšavanje pokretanja sudskog ili upravnog postupka radi obezbjeđivanja povratka djeteta i gdje je to moguće za sklapanje odgovarajućih sporazuma u organizovanju ili obezbjeđivanju efikasnog ostvarivanja prava na viđenje;
- (g) za obezbjeđivanje ili olakšavanja obezbjeđivanja, gdje okolnosti to zahtijevaju, pravne pomoći i savjeta, uključujući i učešće branilaca i pravnih savjetnika;

(h) za sklapanje upravnih sporazuma koji su potrebni i adekvatni za obezbjeđivanje bezbjednog povratka djeteta;

(i) za obezbjeđivanje uzajamne razmjene informacija koje se odnose na primjenu ove konvencije i, ako je moguće, eliminisanje svih prepreka u njenoj primjeni.”

Član 11

“Sudski ili upravni organi država ugovornica dužni su da hitno sprovedu postupak za povratak djeteta.

Ako odgovarajući sudski ili upravni organi ne donesu odluku u roku od šest nedjelja od dana pokretanja postupka, podnosilac molbe ili centralni izvršni organ države kojoj je upućen zahtjev, ima pravo da traži obrazloženje zbog odlaganja. Ako odgovor dobije centralni izvršni organ države kojoj je upućen zahtjev, taj izvršni organ će dostaviti odgovor centralnom izvršnom organu države koja upućuje zahtjev ili podnosiocu molbe, zavisno od slučaja. ...”

C. Porodični zakonik

78. Član 108 Porodičnog zakonika predviđa:

“Nadzorni organ [*supervisory authority*] dužan je da stalno i djelotvorno vrši nadzor nad načinom na koji roditelji vrše svoje obaveze koje se tiču ličnosti i imovine djeteta.

Predstavnici nadzornog organa dužni su da posjećuju djecu kod kuće kako bi se na svaki mogući način informisali o načinu na koji se osobe odgovorne za njih brinu o njima, o njihovom zdravlju i fizičkom razvoju, njihovom obrazovanju ...; ukoliko je potrebno, dužni su da daju neophodna uputstva.”

D. Krivični zakonik

79. Član 307 Krivičnog zakonika predviđa:

“Kazna od mjesec do tri mjeseca zatvora ili novčana kazna biće izrečena za krivično djelo jednom od roditelja maloljetnog djeteta za zadržavanje djeteta bez dozvole drugog roditelja ... koji zakonski ima odgovornost za dijete.

Ista kazna izriče se licu kojem je roditeljska odgovornost data po osnovu sudske odluke koje u više navrata sprečava jednog od roditelja da ima direktan kontakt sa maloljetnim djetetom pod uslovima sa kojima su se dvije strane dogovorile ili koje je odgovarajući organ utvrdio.

Krivični postupak može se pokrenuti samo ukoliko je krivičnu tužbu prvo podnijela oštećena strana.

Nema krivične odgovornosti ukoliko je došlo do pomirenja između dviju strana.”

E. Zakonik o krivičnom postupku

80. Relevantne odredbe Zakonika o krivičnom postupku glase kao što slijedi:

Član 279

“Što se tiče krivičnih djela za koja se po zakonu zahtijeva podnošenje krivične tužbe, postupak se može pokrenuti tek pošto je krivičnu tužbu podnijela oštećena strana.

Tužba se podnosi:

...

(b) organu zaduženom za krivičnu istragu ili javnom tužiocu, za djela osim djela iz tačke (a).

...”

Član 284

“Kada zakon nalaže da se prvo podnese krivična tužba, tužba mora biti podnesena u roku od dva mjeseca od dana kada je oštećeni ustanovio identitet lica koje je izvršilo krivično djelo...”

Član 285

“U slučaju kada je preliminarna krivična tužba nepravilno podnesena javnom tužilaštvu ili sudu, biće prosljeđena odgovarajućem organu. U tom slučaju, tužba se smatra validnom ukoliko je podnesena pogrešnom organu u predviđenom vremenskom roku.”

F. Zakonik o krivičnom postupku

81. Relevantne odredbe Zakonika o krivičnom postupku glase kao što slijedi:

Član 67

“Strane u postupku mogu da ostvaruju svoja procesna prava lično ili putem predstavnika.

Predstavnik sa opštim punomoćjem može da predstavlja lice u čije ime nastupa pred sudom ukoliko mu je izričito dato pravo da tako nastupa.

Ukoliko lice koje ima punomoćje nije privremeno ili stalno nastanjeno u Rumuniji..., smatra se da je to lice dalo punomoćje i za predstavljanje pred sudovima.”

Član 87

“ ...

8. Ukoliko drugačije nije predviđeno međunarodnim sporazumom, međunarodnom konvencijom ili posebnim zakonom, lica koja se nalaze u inostranstvu i čija kućna adresa u inostranstvu je poznata dobija pozive na sud preporučenom poštom...

U svim slučajevima u kojima lica koja žive u inostranstvu imaju poznatog predstavnika u Rumuniji, poziva se drugo pomenuto lice..”

Član 107

“Kada god predsjedavajući sudija utvrdi da odustna stranka nije zakonito pozvana, mora odložiti predmet; u suprotnom, postupak je nevažeći.”

G. Zakon o pravosuđu (izmjene i dopune) (zakon br. 142 od 24. jula 1997.)

82. Relevantne odredbe Zakona br. 142 od 24. jula 1997. o izmjenama i dopunama Zakona o pravosuđu (Zakon br. 92/1992) glase kao što slijedi:

Član 30

“Interese Države zastupa Državni pravobranilac koji je ustanovljen u odjeljenjima svakog suda, pod nadležnosti Ministra pravde.

Rad Državnog pravobranioca organizuje se u skladu sa principima vladavine prava, nepristrasnosti i hijerarhije u nadzoru.

...”

Član 31(i) “Kancelarija Državnog pravobranioca ima sljedeće dužnosti:

...

– da štiti prava i interese maloljetnih lica i lica koja nisu pravno sposobna.”

Član 38

“Ministar pravde vrši nadzor rada svih Državnih pravobranilaca preko Inspektora državnih pravobranilaca pri Vrhovnom sudu i apelacionim sudovima i preko drugih delegiranih Državnih pravobranilaca.

Kada smatra da je neophodno, Ministar pravde, na svoj predlog ili na predlog Nacionalnog pravosudnog savjeta, vrši nadzor preko generalnih inspektora ili privremeno dodijeljenog Državnog pravobranioca...

...

Ministar pravde može da zatraži od Glavnog državnog pravobranioca u Vrhovnom sudu informacije o radu kancelarija Državnih pravobranilaca i može da daje savjete u vezi sa mjerama koje treba preduzeti u borbi protiv kriminala.

Ministar pravde ima ovlašćenja da Državnom advokatu da pisana uputstva, direktno ili preko Glavnog državnog pravobranioca, da pokrene, u skladu sa zakonom, krivični postupak za djela za čije je vršenje saznao; takođe može da naloži podnošenje tužbi i pokretanje postupaka neophodnih radi zaštite javnog interesa...”

H. Praksa u vezi sa dostavom sudskih poziva

83. U svojoj odluci br. 87 izrečenoj 1993. Vrhovni sud opet je potvrdio svoju ustanovljenu sudsku praksu o načinu uručivanja sudskih poziva licima koja su stalno nastanjena u inostranstvu, a koja zahtijeva da se dostava izvrši na inostranu kućnu adresu ali i na

kućnu adresu predstavnika u Rumuniji. Pravni teoretičari, sa svoje strane, ističu obavezan uslov da se poziv na sud dostavi dotičnom licu na njegovu kućnu adresu u inostranstvu, čak i kada to lice ima predstavnika u Rumuniji (Viorel Mihai Ciobanu, *Tratat Teoretic și Practic de Procedură Civilă* ("Theoretical and Practical Treatise on Civil Procedure", "Teorijski i praktični traktat o građanskom postupku), sveska II, str. 94, Bukurešt, 1997).

84. Sudovi su oduvijek smatrali da su pravne odredbe koje regulišu sudske pozive obavezujući zato što je njihov cilj da obezbijede poštovanje stranačkog principa i pravila postupka. Ukoliko se ove odredbe ne poštuju, odluka će biti ništavna i stavljena van snage, a predmet vraćen na tribunal za utvrđivanje činjeničnog stanja (Okružni sud u Bukureštu, Treće građansko odjeljenje, odluka br. 226/1990, *Culegere de Jurisprudență Civilă a Tribunalului Județean București* ("Reports of Criminal Cases in the Bucharest County Court", "Izveštaji o krivičnim predmetima u Okružnom sudu u Bukureštu), br. 155, str. 123, Bukurešt, 1992; Vrhovni sud, Građansko odjeljenje, odluka br. 779 od 6. aprila 1993, *Buletinul de Jurisprudență al Curții Supreme de Justiție* ("Supreme Court of Justice Case-Law Bulletin", "Bilten sudske prakse Vrhovnog suda) za 1993, str. 126, Bukurešt, 1994).

POSTUPAK PRED KOMISIJOM

85. Gđa. Ignaccolo-Zenide podnijela je predstavku Komisiji 22. januara 1996. Tvrdila je da rumunske vlasti, suprotno članu 8 Konvencije, koji garantuje pravo na poštovanje porodičnog života, nisu preduzele mjere kako bi obezbijedili izvršenje sudskih odluka kojima je starateljstvo nad djecom podijeljeno između nje i njenog bivšeg muža i prema kojima djeca treba da žive sa njom.
86. Komisija (Prvo vijeće) je predstavku (br. 31679/96) proglasila prihvatljivom 2. jula 1997. U svom izvještaju od 9. septembra 1998 (raniji Član 31 Konvencije), Komisija je izrazila mišljenje da je došlo do povrede Člana 8 (jednoglasno).

FINALNI PODNESCI SUDU

87. U svom podnesku Vlada je zahtijevala od Suda da konstatuje da su oni izvršili pozitivne obaveze koje su imali po osnovu Člana 8 Konvencije i da stoga nije bilo povrede te odredbe.
88. Podnosilac predstavke tražila je od Suda da konstatuje da jeste došlo do povrede Člana 8 i da dosudi plaćanje pravične naknade u skladu sa Članom 41.

PRAVO

I NAVODNA POVREDA ČLANA 8 KONVENCIJE

89. Podnosilac predstavke navela je da rumunske vlasti nisu preduzele dovoljne mjere kako bi obezbijedile brzo izvršenje sudskih odluka i pomogli da joj se ćerke vrate. Vlasti su stoga prekršile Član 8 Konvencije, koji predviđa:

"1. Svako ima pravo na poštovanje svog privatnog i porodičnog života, doma i prepiske.

2. Javne vlasti neće se miješati u vršenje ovog prava sem ako to nije u skladu sa zakonom i neophodno u demokratskom društvu u interesu nacionalne bezbjednosti, javne bezbjednosti ili ekonomske dobrobiti zemlje, radi sprečavanja nereda ili kriminala, zaštite zdravlja ili morala, ili radi zaštite prava i sloboda drugih."

90. Podnosilac predstavke se žalila, naročito, da pokušaji da se izvrši naredba od 14. decembra 1994. nisu bili dovoljno uporni, koje ih je opisala kao "fingiranje" i istakla da ništa nije učinjeno kako bi se našle njene ćerke, koje je otac krio svaki put kada bi izvršitelj došao. Što se tiče sastanka koji su vlasti organizovali 29. januara 1997. smatrala je, imajući na umu okolnosti u kojima se sastanak održao, da je to bilo samo još jedno fingiranje. Takođe je kritikovala rumunske vlasti zbog potpune neaktivnosti u periodu od decembra 1995. do januara 1997.
91. Vlada je smatrala da su dotične vlasti preduzele odgovarajuće i djelotvorne mjere kako bi se naredba od 14. decembra 1994. izvršila na primjer time što su organizovali da policajci pomognu izvršitelju i time što su pozvali oca djece u Ministarstvo pravde. Istakli su da je do neizvršavanja naredbe došlo u prvom redu zato što otac nije poštovao naredbu te da Vlada ne može biti smatrana odgovornom za njegovo ponašanje, a zatim i zbog toga što su djeca odbijala da odu da žive sa podnosiocem predstavke, za šta se opet ne može kriviti Vlada.
92. Po mišljenju Komisije, nacionalne vlasti su propustile da učine napore koji bi se obično mogli očekivati od njih kako bi obezbijedili poštovanje prava podnosioca predstavke, čime su povrijedili njeno pravo na poštovanje porodičnog života koje garantuje Član 8 Konvencije.
93. Sud konstatuje, prvo, da se svi slažu da veza između podnosioca predstavke i njene djece predstavlja vezu porodičnog života u svrhe ove odredbe.
94. Imajući to na umu, mora se utvrditi da li je došlo do nepoštovanja porodičnog života podnosioca predstavke. Sud ponavlja da je suštinski važan cilj Člana 8 zaštita pojedinca od proizvoljnih radnji javnih organa. Uz to, postoje pozitivne obaveze koje podrazumijeva djelotvorno "poštovanje" porodičnog života. U oba konteksta, mora se voditi računa o pravoj ravnoteži između suprotstavljenih interesa pojedinca i zajednice u cjelini; i u oba konteksta Država uživa izvjesno polje slobodne procjene (vidjeti presudu u predmetu *Keegan protiv Irske* od 26. maja 1994, Serija A, br. 290, str. 19, stav 49). Što se tiče obaveze Države da preduzima pozitivne mjere, Sud je u više navrata istakao da Član 8 podrazumijeva pravo roditelja na preduzimanje mjera sa ciljem ponovnog ujedinjenja sa djetetom i obavezu nacionalnih vlasti da preduzmu takvu radnju (vidjeti, na primjer, sljedeće presude: *Eriksson protiv Švedske*, 22. jun 1989, Serija A, br. 156, str. 26-27, stav 71; *Margareta i Roger Andersson protiv Švedske*, 25. februar 1992, Serija A br. 226-A, str. 30, stav 91; *Olsson protiv Švedske* (br. 2), 27. novembar 1992, Serija A br. 250, str. 35-36, stav 90; i *Hokkanen protiv Finske*, 23. septembra 1994, Serija A br. 299-A, str. 20, stav 55). Međutim, obaveza nacionalnih organa da preduzima mjere kojima bi olakšala ponovno ujedinjenje porodice nije apsolutna pošto ponovno ujedinjenje roditelja sa djecom koja neko vrijeme žive sa drugim roditeljem možda ne može odmah da se realizuje i možda zahtijeva preduzimanje pripremnih radnji. Priroda i obim takvih priprema zavise od okolnosti svakog pojedinog slučaja, a razumijevanje i saradnja svih uključenih lica uvijek predstavljaju važan element. Nacionalne vlasti moraju dati sve od sebe da tu saradnju potpomognu, svaka obaveza da se primjenjuje sila u ovoj oblasti mora biti ograničena zato što se moraju uzeti u obzir interesi i prava i slobode svih uključenih lica, a posebno najbolji interes djeteta i njegova prava u skladu sa Članom 8 Konvencije. U slučajevima kada se stiče utisak da kontakti sa roditeljem ugrožavaju te interese i predstavljaju povredu tih prava, na nacionalnim vlastima je da uspostave pravičnu ravnotežu među njima (vidjeti prethodno citiranu presudu iz predmeta *Hokkanen*, str. 22, stav 58).
95. I na kraju, Sud smatra da se pozitivne obaveze koje Član 8 Konvencije stavlja na Države ugovornice po pitanju ponovnog ujedinjenja roditelja sa djetetom mora tumačiti u svijetlu Haške konvencije od 25. oktobra 1980 o građansko-pravnim aspektima međunarodne otmice djece ("Haška konvencija"). Ovo se još više odnosi na predmetni slučaj zato što je i tužena Država potpisnica tog instrumenta, čiji Član 7

sadrži spisak mjera koje Države treba da preduzmu kako bi obezbijedile brz povratak djece.

96. Stoga je u ovom predmetu odlučujuće pitanje da li su nacionalne vlasti preduzele korake kako bi potpomogle izvršenje naredbe od 14. decembra 1994. koje se u opravdano mogu tražiti (ibid.).

A. Period koji treba uzeti u obzir

97. Vlada je smatrala da njena obaveza da preduzme korake kako bi olakšala ponovno ujedinjenje podnosioca predstavke sa djecom proizašla iz naredbe koju je nakon hitnog zahtjeva izdao Prvostepeni sud Bukurešta 14. decembra 1994. te da je završena konačnom odlukom od 28. maja 1998. kojom je Apelacioni sud u Bukureštu dao roditeljsku odgovornost D.Z.
98. Podnosilac predstavke osporila je navode Vlade i konstatovala da nikada nije bila obaviještena o odluci od 28. maja 1998. te da nije upoznata sa njenim sadržajem. Takođe je poricala da je imenovala predstavnika da je predstavlja u postupku koji je vodio ka gore pomenutoj odluci i takođe navela da ona nije bila stranka u postupku, da je dotična odluka donesena kršeći princip stranačkog postupka i da se ne može upotrijebiti protiv nje. I na kraju, sporila je da su rumunski sudovi nadležni da donose odluku o meritumu u vezi sa pitanjem roditeljske odgovornosti i navela da po osnovu Člana 16 Haške konvencije, francuski sudovi imaju isključivu nadležnost u ovoj stvari. U vezi sa tim, navela je da je D.Z. pokrenuo tužbu u rumunskim sudovima kako bi izmijenio aranžman za vršenje roditeljske odgovornosti iako je ista takva tužba već bila u radu u francuskim sudovima, takođe na njegovu inicijativu.
99. Sud stoga mora da utvrdi da je obaveza vlasti da preduzme korake kako bi potpomogla izvršenje naredbe od 14. decembra 1994. prestala nakon presude od 28. maja 1998. kojom se roditeljska odgovornost daje D.Z. Sud ističe da je u svojoj presudi od 24. februara 1995. u predmetu *McMichael protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (Serija A br. 307-B, str. 55, § 87) donio odluku da, iako Član 8 ne sadrži eksplicitne zahtjeve,

“proces odlučivanja koji rezultira mjerama miješanja moraju biti pravične i takve da obezbjeđuju poštovanje interesa čiju zaštitu obezbjeđuje Član 8:

‘[O]no ... što se mora utvrditi jeste da li su, imajući na umu posebno okolnosti predmeta i posebno ozbiljnost odluke koju treba donijeti, roditelji bili uključeni u proces odlučivanja, posmatran u cjelini, u mjeri koja je dovoljna da im obezbijedi potrebnu zaštitu njihovih interesa. Ukoliko nisu, to će predstavljati nepoštovanje porodičnog života i miješanje koje je uslijedilo nakon odluke neće se moći smatrati “neophodnim” u smislu Člana 8.’ (vidjeti ... presudu u predmetu *W. protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [od 8. jula 1987, Serija A br. 121-A], str. 28 i 29, §§ 62 i 64)”.

Sud konstatuje, prvo, da ni podnosilac predstavke ni njen predstavnik nisu bili prisutni prilikom izricanja presude Apelacionog suda u Bukureštu 28. maja 1998, niti je presuda dostavljena podnosiocu predstavke. Sve do 13. septembra 1999, kada ju je Vlada podnijela Sudu, podnosilac predstavke nije mogao da prouči datu presudu. Drugo, podnosilac predstavke nije bio prisutan na bilo kom od ročišta koja su održana tokom postupka koji su rezultirali predmetom odlukom. Na osnovu dokumenata koje je Vlada podnijela, čini se da, suprotno Članu 87, stav 8, Zakonika o građanskom postupku Rumunije, nijedan poziv nije dostavljen podnosiocu predstavke na njenu kućnu adresu u Francuskoj, iako je njena adresa bila poznata.

Što se tiče obavještenja koje je dostavljeno Štefanu Constantinu, Sud konstatuje da to nije bila zamjena za obavještenje podnosiocu predstavke u smislu Člana 87, stav 8 in fine Zakonika o građanskom postupku i ustanovljenoj praksi domaćih sudova (vidjeti stav 83 gore u tekstu).

100. U svjetlu tih okolnosti, Sud smatra da postupak koji je rezultirao odlukom Apelacionog suda u Bukureštu nije zadovoljio procesne zahtjeve predviđene Članom 8 Konvencije. Shodno tome, Sud ne može da smatra da je gore pomenuta odluka predstavljala završetak pozitivne obaveze Vlade u skladu sa Članom 8.

B. Ostvarivanje prava podnosioca predstavke na roditeljsku odgovornost i vraćanje djece

101. Sud stoga mora da utvrdi da li su nacionalne vlasti preduzele neophodne odgovarajuće mjere kako bi potpomogle izvršenje naredbe od 14. decembra 1994.
102. Kod slučaja ove vrste sud o tome da li je neka mjera odgovarajuća donosi se na osnovu brzine njene primjene. Postupak koji se tiče dodjeljivanja roditeljske odgovornosti, uključujući izvršenje odluke koja im se izriče, zahtijevaju hitnost u rješavanju zato što protok vremena može da ima nepopravljive posljedice na odnose između djece i roditelja koji ne živi sa njima. U predmetnom slučaju ovo je važno utoliko prije što je podnosilac predstavke podnijela hitan predlog sudovima. Suština takvog predloga jeste da se zaštiti pojedinac od štete koja može nastati usljed prostog protoka vremena. Sud konstatuje da Član 11 Haške konvencije nalaže dotičnim sudskim i administrativnim organima da djeluju hitno u postupcima za povraćaj djece i svako nepostupanje u trajanju od više od šest nedjelja može biti razlog za izdavanje zahtjeva da se navedu razlozi za kašnjenje.
103. U predmetnom slučaju izvršitelji su išli u kuću D.Z. četiri puta u periodu od decembra 1994. do decembra 1995. Dok je do prvih pokušaja izvršenja došlo odmah nakon naredbe od 14. decembra 1994, odnosno 22. i 27. decembra 1994, ne može se isto tvrditi za kasnije pokušaje: do treće posjete izvršitelja nije došlo sve do četiri mjeseca kasnije, 10. maja 1995, dok je posljednja posjeta bila 4. decembra 1995. Sud navodi na nije dato zadovoljavajuće objašnjenje koje bi opravdalo navedena kašnjenja. Slično tome, Sud teško može da prepozna razloge zbog kojih je Okružni sud u Bukureštu odlučio da obustavi izvršenje naredbe u periodu od 30. juna i 1. septembra 1995.
104. Dalje, Sud navodi da su rumunske vlasti bile potpuno neaktivne više od godinu dana, od decembra 1995. do 29. januara 1997, kada je došlo do jedinog sastanka između podnosioca predstavke i njene djece. Nikakvo objašnjenje za ovo nije ponuđeno od strane Vlade.
105. Što se ostalog tiče, Sud smatra da vlasti nisu preduzimale nikakve druge mjere kako bi stvorili neophodne uslove za izvršenje dotične naredbe, bilo prisilne mjere protiv D.Z. bilo druge mjere kako bi se pripremili za povratak djece.
106. Iako prisilne mjere protiv djece nisu poželjne u ovoj osjetljivoj oblasti, upotreba sankcija ne smije se isključiti u slučaju nezakonitog ponašanja roditelja s kojim djeca žive.
107. Vlada je istakla navode da su se takve mjere mogle preduzeti jedino na inicijativu podnosioca predstavke, ali da one u te svrhe nije podnosila predlog. Naravno, mogla je da pokrene tužbu u građanskom sudu, u skladu sa Članom 1075 Građanskog zakonika, da se izrekne novčana kazna za svaki dan kašnjenja u izvršenju naredbe od 14. decembra 1994, ili je mogla da podigne krivičnu tužbu odgovarajućim organima zbog nepoštovanja mjera o roditeljskoj odgovornosti.
108. Od Suda se ne traži da ispituje da li je domaći pravni poredak omogućio djelotvorne sankcije protiv D.Z. Obaveza je svake Države ugovornice da se opremi

dovoljnim i djelotvornim sredstvima za obezbjeđivanje poštovanja pozitivnih obaveza po osnovu Člana 8 Konvencije. Jedini zadatak Suda jeste da razmotri da li su u predmetnom slučaju mjere koje su preduzele rumunske vlasti odgovorajuće i djelotvorne.

109. Sud u vezi sa ovim navodi da propuštanje D.Z. da ode u Ministarstvo pravde 11. ili 15. maja 1995. kao što je od njega zatraženo nije proizvelo nikakve posljedice po njega. Slično tome, rumunske vlasti nisu izrekle nikakve kazne protiv njega zbog odbijanja da dovede djecu izvršiteljima. Uz to, nisu preuzeli nikakvu inicijativu da utvrde gdje se djeca nalaze.
110. Što se tiče navodnog propuštanja da podnese krivičnu tužbu, što je bilo neophodno kako bi se pokrenuo postupak protiv D.Z., Sud navodi da je u pismu od 23. decembra 1994. podnosilac predstavke ukazala Ministru pravde na to da želi da preda krivičnu tužbu protiv D.Z. i da je, pošto je izložila osnov za tužbu, od njega tražila da preduzme ono što je neophodno. Međutim, nakon tog pisma nije ništa preduzeto. Sud konstatuje da se u skladu sa Članovima 30 i 38 Zakona o pravosuđu (izmjene i dopune), kancelarije Državnih advokata nalaze u nadležnosti Ministra pravde, koji ima ovlašćenje da daje uputstva Državnim advokatima. Prema tome, Sud smatra da je argument vlade da podnosilac predstavke nije podnio krivičnu tužbu odgovarajućim organima nevažeći.
111. Što se tiče kritike od strane Vlade da podnosilac predstavke nije podnijela predlog za bilo kakvu naredbu kojom se izriče dnevna novčana kazna, Sud smatra da se takva radnja ne može smatrati djelotvornom zato što ona predstavlja indirektni i izuzetni metod izvršenja. Nadalje, propuštanje podnosioca predstavke nije moglo osloboditi vlasti obaveze u pogledu izvršenja, zato što su oni ti koji vrše javna ovlašćenja.
112. Vlasti nisu obavile ni bilo kakve pripremne kontakte između socijalnih službi, podnosioca predstavke i djece, a nisu ni zatražili pomoć psihologa ili dječjih psihijatarata (vidjeti, *mutatis mutandis*, presudu iz predmeta *Olsson* (br. 2) prethodno citiranu, str. 35-36, §§ 89-91). Socijalne službe, na primjer, uprkos tome što imaju dovoljna relevantna ovlašćenja po osnovu Člana 108 Porodičnog zakonika, sastale su se sa djecom jedino u vezi sa postupkom za prenos roditeljske odgovornosti (vidjeti stavove 38 i 44 gore u tekstu) i nisu preduzele ništa osim što su pisale čisto deskriptivne izvještaje. S izuzetkom sastanka na dan 29. januara 1997, vlasti nisu organizovale nijedan drugi sastanak između podnosioca predstavke i djece iako je podnosilac predstavke putovala u Rumuniju osam puta u nadi da će se sastati sa svojom djecom. Što se tiče sastanka održanog 29. januara 1997, koji se, Sud naglašava, održao godinu dana nakon podnošenja ove predstavke Komisiji i dvije godine nakon privremene naredbe od 14. decembra 1994, ovaj sastanak, po mišljenju Suda, nije organizovan u okolnostima koje bi podstakle pozitivan razvoj odnosa između podnosioca predstavke i njene djece. Sastanak je održan u njihovoj školi, u kojoj je njihov otac bio nastavnik, u prisustvu velikog broja ljudi među kojima su bili nastavnici, službenici, diplomate, policajci, podnosilac predstavke i njen advokat (vidjeti stav 70 gore u tekstu). U pripremu sastanka nisu bili uključeni ni socijalni radnici ni psiholozi. Razgovor je trajao svega par minuta i okončan je kada su djeca, koja očigledno nisu uopšte bila pripremljena, krenula da bježe (vidjeti stavove 71-72 gore u tekstu). 31. januara 1997, odmah pošto je neuspjeha tog jedinog sastanka, rumunsko Ministarstvo pravde, kao Centralni izvršni organ, naredilo je da djeca ne treba da se vrate, uz obrazloženje da djeca odbijaju da idu da žive sa majkom (vidjeti stav 73 gore u tekstu). Od tog dana nije više bilo pokušaja da se sastanu podnosilac predstavke i djeca.
113. Sud, na kraju, napominje, da vlasti nisu preduzele mjere za obezbjeđivanje povratka djece podnosiocu predstavke koje predviđa Član 7 Haške konvencije. Imajući u ozbir gore navedeno, i uprkos polju slobodne procjene tužene Države u toj stvari, Sud zaključuje da rumunske vlasti nisu uložile dovoljne i djelotvorne

napore da se ostvari pravo podnosioca predstavke na povratak djece te da su time povrijedili njeno pravo na poštovanje porodičnog života garantovano Članom 8.

Prema tome, došlo je do povrede Člana 8.

II PRIMJENA ČLANA 41 KONVENCIJE

114. Član 41 Konvencije predviđa:

“Kada Sud utvrdi povredu Konvencije ili protokola uz nju, a unutrašnje pravo Visoke strane ugovornice u pitenju omogućava samo djelimičnu odštetu, Sud će, ako je to potrebno, pružiti pravično zadovoljenje oštećenoj strani.”

A. Nematerijalna šteta

115. Gđa. Ignaccolo-Zenide tražila je iznos od 200.000 francuskih franaka (FRF) kao nadoknadu za nematerijalnu štetu zbog očaja i tuge kroz koje je prošla zbog nemogućnosti da ostvaruje svoja roditeljska prava

116. Vlada nije izrazila svoj stav.

117. Sud smatra da podnosilac predstavke svakako mora da je pretrpio nematerijalnu štetu. Imajući na umu okolnosti slučaja i donoseći svoju procjenu na pravičnoj osnovi u skladu sa zahtjevima iz Člana 41, dodjeljuje iznos od FRF 100.000 na to ime.

B. Sudski i drugi troškovi

118. Podnosilac predstavke takođe je tražila nadoknadu u iznosu od FRF 86.000, razdijeljen po stavkama kao što slijedi:

(a) FRF 46.000 za troškove i izdatke u vezi sa domaćim postupcima, u iznosu od FRF 6.000 za naknadu advokatu u Rumuniji i FRF 40.000 za putne troškove i druge svakodnevne troškove kojima je bila izložena tokom osam odlazaka u Rumuniju;

(b) FRF 40.000 za naknade advokatu koji je predstavljao u Strazburu, u skladu sa ugovorom o naknadi sklopljenim 15. jula 1998.

119. Podnosilac je zatražila od Suda da na taj iznos doda iznos “poreza na dodatu vrijednost”.

120. Vlada nije imala nikakvih podnesaka.

121. Sud smatra da su troškovi koji se tiču mjera preduzetih u Rumuniji i Strazburu kako bi se spriječila ili naknadno izmijenila situacija za koju smatra da je u suprotnosti sa Članom 8 Konvencije bili neophodni; ti troškovi shodno tome moraju biti nadoknađeni ukoliko ne prevazilaze granicu opravdanosti (vidjeti, na primjer, presudu u predmetu Olsson protiv Švedske (br. 1) od 24. marta 1988, Serija A br. 130, str. 43, § 104).

Sud dodjeljuje podnosiocu predstavke na ime troškova i izdataka iznos od FRF 86.000, kao i porez na dodatu vrijednost koji se eventualno zaračunava na dati iznos.

C. Zatezna kamata

122. Na osnovu informacija kojima Sud raspolaže, zakonska kamatna stopa koja se primjenjuje u Francuskoj na dan usvajanja ove presude iznosi 3,47% godišnje.

IZ TIH RAZLOGA, SUD

1. *Smatra* sa šest glasova za i jednim glasom protiv da jeste došlo do povrede Člana 8 Konvencije;
2. *Zaključuje* sa šest glasova za i jednim glasom protiv da tužena Država treba da plati podnosiocu predstavke, u roku od tri mjeseca, sljedeće iznose, kao i porez na dodatu vrijednost koji se eventualno zaračunava:
 - (a) FRF 100.000 (stotinu hiljada francuskih franaka) za nematerijalnu štetu;
 - (b) FRF 86.000 (osamdeset i šest hiljada francuskih franaka) za sudske i druge troškove;
3. *Zaključuje* jednoglasno da će se prosta kamata na godišnjem nivou od 3,47% zaračunavati od isteka gore navedenog perioda od tri mjeseca do izvršenja obaveze;
4. *Odbacuje* jednoglasno ostatak zahtjeva podnosioca predstavke za pravičnu naknadu.

Sačinjeno na francuskom jeziku i izrečeno na ročištu otvorenom za javnost u Zgradi ljudskih prava u Strazburu 25. januara 2000. godine.

Michael
O'Boyle
Palm

Elisabeth

sekretar
predsjednik

U skladu sa Članom 45, stav 2, Konvencije i Pravilom 74, stav 2, Poslovnika Suda, sljedeća dva izdvojena mišljenja prilažu se uz ovu presudu:

- (a) djelimično izdvojeno mišljenje g. Maruste;
- (b) djelimično izdvojeno mišljenje gđe. Diculescu-Şova.

E.P.

M.O'B.

DJELIMIČNO IZDOJENO MIŠLJENJE SUDIJE MARUSTE

Razumijem i mogu da prihvatim formalni stav koji je usvojila većina ali sam ipak glasao protiv mišljenja da je došlo do povrede Člana 8 iz sljedećih razloga.

Čini mi se da je rješenje ovog predmeta u suprotnosti sa samom svrhom i sadržajem ovakvog predmeta. Tačno je da su zahtjevi porodičnog života u smislu odnosa između djece i razvedenih ili rastavljenih roditelja komplikovani i osjetljivi. Takođe je tačno da su u praksi institucije u Strazburu bile veoma obazrive kada su razmatrale odluke nacionalnih organa. Pa ipak, mislim da ne samo roditelji već i djeca treba da imaju koristi od Člana 8. Dodaću i to da djeca jesu i treba da budu prvi korisnici kada su interesi njihovih roditelja u sukobu i kada su djeca dovoljno zrela da jasno izraze šta žele.

Imajući na umu Konvenciju Ujedinjenih nacija o pravima djeteta i naročito njen Član 4, koji od Država potpisnica zahtijeva da preduzmu sve odgovarajuće mjere za ostvarivanje prava koje predviđa pomenuta Konvencija, prava i najbolji interesi djece treba da budu unaprijeđeni. U te svrhe, djeca treba da imaju priliku da ostvaruju svoja prava, naročito u postupcima koji se tiču porodice i koji utiču na njih. Dužnu pažnju takođe treba pokloniti gledištima djece (vidjeti Evropsku konvenciju o ostvarivanju dječjih prava, Serija evropskih međunarodnih sporazuma br. 160). Shodno tome, u slučaju suprotstavljenih interesa roditelja, mišljenja i želje djece moraju biti na odgovarajući način saslušana i uzeta u obzir kada se donose odluke koje se tiču njih.

Jasno je na osnovu spisa predmeta da djeca dugo vremena žive sa ocem. Gledano iz ugla najboljih interesa djeteta, nije presudno to u kojim je okolnostima do toga došlo ili kakvu je ulogu u tome imao svaki od roditelja ili javnih organa. Takođe je jasno da su djeca u datom predmetu jasno stavila do znanja da žele da žive sa ocem; njihova želja se mora uzeti u obzir. Sa žaljenjem konstatujem da je ova okolnost zanemarena kako u domaćim tako i u stranim sudskim postupcima, te da sprovođenje stare sudske odluke protivno volji onih koji su subjekti te odluke predstavlja nešto vrlo blizu nasilja.

Drugo, mišljenja sam da procesni propusti i zakašnjenja spadaju prije u okvir Člana 6, a ne Člana 8 Konvencije.

DJELIMIČNO IZDVOJENO MIŠLJENJE SUDIJE DICULESCU-ȘOVA

(Prevod)

Uzimajući u obzir okolnosti ovog predmeta, ne slažem se sa načinom na koji je Sud primijenio Član 41 Konvencije.

Podnosilac predstavke tražila je nadoknadu nematerijalne štete nastale usljed činjenice da nije mogla da ostvaruje svoja roditeljska prava tokom perioda od devet godina.

Pa ipak, činjenica koju podnosilac predstavke ne može osporiti jeste da se ona 1989. odrekla svojih roditeljskih prava (vidjeti stav 10 presude) iz razloga vezanih za finansije i poreze.

Takođe je činjenica da ne može da spori činjenicu da od 1989. do kraja 1994. nije bilo porodičnog života između nje i njenih ćerki zato što nije ni bilo međusobnih odnosa između njih.

Netolerancija tinejdžerki i njihovo odbijanje majke samo su se povećavali, tako da je rumunskim vlastima bilo veoma teško da postupe onako kako nalaže Član 8 Konvencije.

Sud je smatrao da se pozitivne obaveze koje predviđa taj Član u pravnoj stvari ponovnog ujedinjavanja roditelja sa djecom mora tumačiti u svjetlu Haške konvencije od 25. oktobra 1980. o građansko-pravnim aspektima međunarodne otmice djece.

Tužena Država, međutim, jeste postupila u skladu sa Haškom konvencijom i shodno tome poštovala interese djece, odnosno obezbijedila da se djeca ne traumatizuju.

Imajući to na umu i, uzimajući u obzir, prvo, činjenicu da sukob i navodna nematerijalna šteta potiču od stava koji je zauzela majka 1989. godine, drugo, činjenicu da su djevojčice pet godina bile van teritorije i nadležnosti tužene Države iako suma koja se traži na ime nematerijalne štete obuhvata i taj period i, treće, položaj tužene Države u ovom sukobu u ovoj fazi, smatram da bi mišljenje da je došlo do povrede Člana 8 Konvencije predstavljalo dovoljnu naknadu za nematerijalnu štetu u ovom slučaju.

Što se tiče izdataka, smatram da je iznos od 40.000 francuskih franaka koji je Sud dodijelio na ime naknade koju je tražio francuski advokat koji je predstavljao podnosioca predstavke u Strazburu prevelika u odnosu na količinu posla (podnesak i usmeno obraćanje), naročito zato što Sudu nije dostavljen pregled po stavkama za datu naknadu.